

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ У СПРАВАХ ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ
ТА УЧАСНИКІВ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ

**ПОРЯДОК ВСТАНОВЛЕННЯ
МЕМОРІАЛЬНИХ ДОЩОК ЗАГИБЛИМ
ЗАХИСНИКАМ УКРАЇНИ**

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Київ – 2018

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

щодо порядку встановлення меморіальних дощок захисникам України, зокрема учасникам антитерористичної операції (операції об'єднаних сил)

Ніщо так не об'єднує людей, як біда. Сьогодні вона на всіх одна... Війна. Ще кілька років тому, ми не могли собі і уявити, що знову вона прийде на нашу Батьківщину.

Від початку збройних протистоянь українські військовослужбовці неодноразово демонстрували свою відвагу, мужність та військові вміння. Чимало солдатів та офіцерів проявили особистий героїзм, їхні вчинки можуть і мають стати взірцем для усього українського народу, є важливим прикладом для виховання майбутніх поколінь.

Дуже важливою складовою підняття морального духу військовослужбовців є віра і впевненість у тому, що держава не забуде про них у випадку їхньої загибелі на полі бою, їх жертвність буде пошанована.

Саме тому, гідне вшанування захисників України, увічнення пам'яті полеглих, популяризація їхніх подвигів на державному та місцевому рівні є необхідним завданням задля консолідації суспільства, формування єдиної національної пам'яті та ідентичності, національно-патріотичного виховання молоді.

Державна служба України у справах ветеранів війни та учасників антитерористичної операції з великою повагою відноситься до всіх учасників антитерористичної операції (операції об'єднаних сил), які протистоять жорстоким та протиправним діям терористів на сході України, захищають наш спокій та незалежність нашої держави. Усвідомлюючи величезну трагедію рідних та близьких, які втратили у цій боротьбі самих дорогих їм людей, наш з вами обов'язок вшанувати та увічнити пам'ять загиблих героїв.

Основними формами увічнення пам'яті загиблих є:

упорядження та збереження місць поховань загиблих, встановлення надгробків, меморіальних споруд або інших пам'ятних знаків;

упорядження та збереження окремих територій, історично пов'язаних з увічненням пам'яті загиблих;

ведення державного обліку місць поховань загиблих;

занесення імен та відомостей про загиблих до поіменних Книг Пам'яті, Книг Скорботи та інших видань;

занесення навічно до списків військових з'єднань, частин (кораблів), прикордонних застав, органів внутрішніх справ імен загиблих військовослужбовців, працівників органів внутрішніх справ, які здійснили героїчні подвиги;

опублікування в засобах масової інформації матеріалів про загиблих, присвячення їм творів мистецтва і літератури;

установлення пам'ятних дат;

інші форми увічнення пам'яті загиблих.

МЕМОРІАЛЬНА ДОШКА ЯК ОДНА ІЗ ФОРМ УВІЧНЕННЯ ТА ВШАНУВАННЯ ПАМ'ЯТІ

Однією з форм увічнення та вшанування пам'яті загиблих героїв, видатних осіб, визначних історичних подій є встановлення пам'ятних знаків (пам'ятників, меморіальних об'єктів та меморіальних дощок).

Встановлення пам'ятних знаків на честь загиблих військовослужбовців залишається одним з найбільш поширених та доступних засобів меморіалізації пам'яті про захисників держави.

Пам'ятник – це архітектурна або скульптурна споруда в пам'ять про визначну особу або подію.

Меморіальний об'єкт – пам'ятний знак, встановлений у визначених місцях міського ландшафту та/або інтер'єрах будівель, пов'язаних з історичними подіями, життям і діяльністю видатних осіб.

Меморіальна дошка – пам'ятний знак, встановлений на нерухомих історико-культурних об'єктах чи пам'ятних місцях, із текстом, що розкриває зв'язок історико-культурного об'єкта з історичними подіями чи визначними діячами.

Меморіальна дошка (або пропам'ятна таблиця або пропам'ятна дошка) – це плита, зазвичай з довговічного каменю (мармуру, граніту) чи металевого сплаву (бронза, чавун), що увічнює пам'ять про видатну особу або подію. Встановлюється на будівлях, де навчалась, жила або працювала знаменита особа або в/біля яких відбулась важлива подія.

Написи на меморіальних дошках подаються українською мовою в простій, стислій формі без скорочень. Написи, пов'язані з діячами інших національних культур, можуть також дублюватися мовою народу, до якого належить особа, пам'ять якої увічнюється.

Текст на пам'ятних знаках, меморіальних і анотаційних дошках повинен містити стисло характеристику події, якій присвячений знак, вказувати на зв'язок події з даною адресою, де встановлений пам'ятний знак, меморіальна

або анотаційна дошка, та на дати, які визначають період, протягом якого видатна особа або подія були пов'язані з цією адресою. У тексті, як правило, вказується прізвище, ім'я та по батькові видатної особи, на честь якої встановлюється пам'ятний знак, меморіальна або анотаційна дошка.

Текст меморіальних дошок, що встановлюються на вулицях, які названі на честь визначних осіб чи історичних подій, повинен містити характеристику історичної події або періоду життя (діяльності) громадянина, на честь якого названа вулиця, площа, сквер, з повним зазначенням його прізвища, імені, по батькові та років життя.

Розмір меморіальних дошок визначається обсягом інформації, що на них розміщується, наявністю портретного зображення, декоративних елементів і повинен бути сумірний будівлі або споруді.

Практика встановлення меморіальних дошок на честь борців за незалежність широко застосовується серед європейських держав-сусідів: в Польщі, Словаччині, Угорщині та Румунії. Зокрема польська та угорська традиції передбачають встановлення пам'ятних знаків не лише на честь конкретних персоналій, але й на честь подій: боїв, штурмів будівель, зустрічей та засідань підпілля тощо.

Меморіальна дошка Карелу Яноушеку - чехословацькому військовому діячу. м. Прага, Чехія.

Також широко практикуються так звані „мартирологічні дошки”: пам'ятні знаки на стінах храмів або муніципальних органів влади з іменами земляків, які загинули у тій чи іншій війні. Найчастіше такі дошки мають уніфікований тематичний дизайн (наприклад польська „вальчонца” і коротка анотація), колір та розмір.

Встановлюючи меморіальні дошки на честь подій Варшавського повстання 1944 року, Рада охорони пам'яті, боротьби і мучеництва промаркувала цілий історико-туристичний маршрут середмістям польської столиці: ознайомлюючись із типовими пам'ятними знаками, можна скласти уявлення про масштаби та географію повстання.

Отже, подібного роду пам'ятні знаки виконують низку функцій: меморіальну, історико-просвітницьку, туристичну, виховну.

Меморіальні дошки на честь захисників України мають на меті зміцнення української ідентичності серед населення України. Вони покликані сприяти усвідомленню мешканцями того чи іншого населеного пункту себе як частини національної спільноти, інтегральної частини української держави. Такі дошки нагадують про жертвність українських військових, сприяють вихованню молоді у дусі патріотизму та жертвності.

Слід зазначити, що наразі на вшанування подій та персон, пов'язаних з боротьбою українського народу за державну незалежність та територіальну цілісність України, встановлюються меморіальні дошки які є різними за зовнішнім виглядом, стилістикою, змістом тощо.

Відтак пропонується встановлення меморіальних дощок, виготовлених у єдиній стилістиці, тобто типових пам'ятних знаків.

Так, Український інститут національної пам'яті пропонує як варіант взяти за основу проект типової меморіальної дошки, розробленої Михайлицьким Олександром Анатолійовичем, доцентом кафедри рисунка Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури України.

Така типова меморіальна дошка виготовляється з полікомполімерних матеріалів шляхом відливу у формах багаторазового використання.

Дана технологія передбачає створення єдиної форми, що складається з варіативної та інваріантної частин. Тобто верхня частина меморіальної дошки матиме незмінний вигляд, а нижня частина являтиме собою плашку для нанесення тексту (який формуватиметься персонально для кожної меморіальної дошки).

Технічні характеристики: рельєфна дошка розміром 55 x 110 x 4,5 см; вага \approx 20 кг. Візуально складається з двох частин: верхньої незмінної частини (однакової для всіх дощок) та нижньої змінної (на якій шляхом гравірування наноситься індивідуальний текст). Також може виготовлятися з природних матеріалів, таких як вапняк чи пісковик.

Стилістика: центральним елементом меморіальної дошки є стилізована та видозмінена українська військова нагорода Армії Української Народної Республіки – Хрест Симона Петлюри, розроблена сотником Миколою Битинським у 1930 р. Згідно статуту нагороди, нею відзначались українські воїни, які боролись за незалежність України та „не зрадили ідеї державности України, перейшовши до табору ворогів її, і не запламували себе негідною українського вояка поведінкою чи переступками”.

На раменах хреста розміщений рельєфний напис: „БОРЦЯМ ЗА ВОЛЮ УКРАЇНИ”. У верхнє рамено вписаний Малий Державний герб України – тризуб, обрамляє стилізовану нагороду рельєфне зображення гілки калини – символу військової нескореності та незламного духу нації.

Відтак в основу типової меморіальної дошки покладено одну з найдавніших та найпоширеніших українських військових нагород, що дає можливість продемонструвати тяглість традицій збройної боротьби українського війська від минулого й до сьогодення.

Однак, не зважаючи на те, що меморіальні дошки різняться за виглядом, змістом та стилістикою, головне – що вони встановлюються.

За даними обласних та Київської міської державних адміністрацій станом на 01.06.2018 на території України встановлено 2893 меморіальні дошки учасникам антитерористичної операції (операції об'єднаних сил) (див. табл.1).

З метою гідного вшанування та увічнення пам'яті захисників України Державна служба України у справах ветеранів та учасників антитерористичної операції рекомендує у населених пунктах, звідки походять (або в яких тривалий час проживали) загиблі воїни, встановити пам'ятники або пам'ятні дошки, знаки на їх честь.

Передбачати покладання квітів до пам'ятників, пам'ятних дощок та знаків з нагоди державних свят, до річниць із дня народження та загибелі учасника антитерористичної операції (операції об'єднаних сил).

**ІНФОРМАЦІЯ
ЩОДО КІЛЬКОСТІ МЕМОРІАЛЬНИХ ДОЩОК УЧАСНИКАМ
АНТИТЕРОРИСТИЧОЇ ОПЕРАЦІЇ (ОПЕРАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ СИЛ)**

станом на 01.06.2018

№ з/п	Область	Кількість, шт.
1	Вінницька	183
2	Волинська	203
3	Дніпропетровська	341
4	Донецька	62
5	Житомирська	118
6	Закарпатська	60
7	Запорізька	91
8	Івано-Франківська	93
9	Київська	152
10	Кіровоградська	143
11	Луганська	19
12	Львівська	189
13	Миколаївська	100
14	Одеська	63
15	Полтавська	88
16	Рівненська	85
17	Сумська	104
18	Тернопільська	69
19	Харківська	57
20	Херсонська	123
21	Хмельницька	156
22	Черкаська	118
23	Чернівецька	65
24	Чернігівська	171
25	м. Київ	40
	ВСЬОГО:	2893

ПОРЯДОК ВСТАНОВЛЕННЯ МЕМОРІАЛЬНИХ ДОЩОК

Ключовим питанням під час влаштування меморіальних дощок є дотримання вимог чинного законодавства. Адже після встановлення меморіальна дошка ставиться на облік, забезпечується її охорона та впорядкування, а що саме основне – її збереження та вшанування світлої пам'яті на довгі роки.

Ініціаторами встановлення меморіальних дощок можуть бути, як Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, сільський, селищний, міський голова, міська рада, органи виконавчої влади, так і громадські об'єднання, офіційні представники іноземних держав, установи, заклади, підприємства, політичні партії та творчі спілки, трудові колективи та органи самоорганізації населення, громадяни України, але дотримання вимог чинного законодавства та встановленого порядку повинно бути для всіх обов'язковим.

З цією метою рішенням місцевого виконавчого органу розробляється та затверджується відповідне Положення про порядок встановлення пам'ятних знаків, меморіальних дощок, яким визначається відповідний порядок та перелік необхідних документів для підготовки рішення щодо їх встановлення.

Першочергово на ім'я сільського, селищного чи міського голови подається клопотання про встановлення пам'ятних знаків, меморіальних дощок, в якому зазначається обґрунтування доцільності встановлення, а також пропонується місце розташування, зазначається за рахунок яких коштів буде здійснюватися фінансування виготовлення і встановлення та надаються пропозиції щодо подальшого балансового обліку об'єкту. До клопотання також додається біографічна довідка про людину та згода родичів загиблого (за згодою чоловіка, дружини, батьків або дітей), а також ескізний проект дошки, лист-погодження відділу культури і туризму, якщо будівля, на якій буде розміщено меморіальну дошку віднесена до категорії об'єктів культурної спадщини, чи пам'ятний знак встановлюється в охоронній зоні.

Питання про встановлення пам'ятних знаків, меморіальних, анотаційних дощок розглядається громадською радою та виноситься на обговорення жителів мікрорайону, де такі встановлюються. Після чого розглядається комісією по інвентаризації і обстеженню технічного стану пам'яток історії та культури міста, та виноситься на розгляд виконкому міської ради, попередньо узгодивши з управлінням містобудування та архітектури – проект пам'ятного знаку чи меморіальної, анотаційної дошки, виготовлення – з відділом комунального господарства, текст – з відділом культури і туризму.

Ініціатор здійснює заходи з передачі меморіальної дошки до комунальної власності міста – у випадку, якщо дошку встановлено на будівлі чи території, що належить до комунальної власності міста, або на баланс власника будівлі, на якій розміщено дошку, якщо будівля не є об'єктом комунальної власності міста. Облікова інформація про меморіальні дошки відображається у паспортах, які містять відповідні копії документів та необхідну інформацію і зберігаються в управлінні містобудування та архітектури та у відділі культури і туризму.

Тож Державна служба України у справах ветеранів війни та учасників антитерористичної операції закликає всіх небайдужих та ініціативних людей з відповідальністю відноситись до проведення заходів по встановленню меморіальних дощок, усвідомлюючи значимість таких подій та забезпечення вшанування пам'яті загиблих героїв навіки.

Звертаємо вашу увагу, що дані роз'яснення не є нормативно-правовим актом, а носять інформаційний та рекомендаційний характер.

Для всіх підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, місцевих осередків політичних партій, творчих спілок, громадських об'єднань, трудових колективів та ініціативних груп, які пропонують встановлення пам'ятних знаків, меморіальних чи анотаційних дощок на території того чи іншого населеного пункту обов'язковими є вимоги відповідного Положення про порядок встановлення пам'ятних знаків, меморіальних дощок, яке розробляється та затверджується рішенням місцевого виконавчого органу. *(Зразок Положення див. в інформаційно-довідкових матеріалах).*

ЯК ВСТАНОВИТИ МЕМОРІАЛЬНУ ДОШКУ

ІНІЦІАТОРИ ВСТАНОВЛЕННЯ

Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, сільський, селищний, міський голова, міська рада, органи виконавчої влади, громадські об'єднання, офіційні представники іноземних держав, установи, заклади, підприємства, політичні партії, творчі спілки, трудові колективи, органи самоорганізації населення, громадяни України

ДОКУМЕНТИ

- клопотання;
- біографічна довідка про людину;
- згода родичів загиблого;
- ескізний проект дошки;
- лист-погодження відділу культури і туризму (у разі потреби)

КУДИ/КОМУ ПОДАЄТЬСЯ ПРОПОЗИЦІЯ

Сільському, селищному чи міському голові

ВИНЕСЕННЯ НА ГРОМАДСЬКЕ ОБГОВОРЕННЯ

Пропозиція розглядається громадською радою та виноситься на обговорення жителів мікрорайону, де планується встановлення

ПРОЕКТ РІШЕННЯ

готує сільський, селищний чи міський голова і виносить його на розгляд місцевої ради

РОЗГЛЯД ПРОЕКТУ ТА ПРИЙНЯТТЯ РІШЕННЯ

Сільська, селищна чи міська рада

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ ПОСТАНОВА

від 8 вересня 2004 р. N 1181
Київ

Деякі питання спорудження (створення) пам'ятників і монументів

Кабінет Міністрів України **п о с т а н о в л я є**:

1. Установити, що:

пам'ятники і монументи, які споруджуються (створюються) з метою увічнення подій та пам'яті діячів, можуть мати державне або місцеве значення;

пам'ятники і монументи, присвячені увічненню знаменних подій в історії України та світу, що мали національне і світове значення, а також пам'яті видатних державних, громадських та історичних діячів, діячів національної науки, культури, мистецтва і праці, мають державне, інші - місцеве значення;

рішення про спорудження (створення) пам'ятників і монументів державного значення приймаються Кабінетом Міністрів України, а місцевого - місцевими органами виконавчої влади або органами місцевого самоврядування;

замовниками спорудження (створення) пам'ятників і монументів можуть бути центральні і місцеві органи виконавчої влади, підприємства, установи, організації та об'єднання громадян;

фінансування спорудження (створення) пам'ятників і монументів здійснюється за рахунок коштів державного або місцевого бюджету та інших джерел.

2. В абзаці шостому пункту 2 Порядку державного фінансування капітального будівництва, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2001 р. N 1764, слова "а також науково-дослідних та інших організацій, пов'язаних з розвитком науки" замінити словами "науково-дослідних та інших організацій, пов'язаних з розвитком науки, а також пам'ятників і монументів".

3. Державному комітетові з будівництва та архітектури разом з Міністерством культури і мистецтв затвердити у двомісячний строк порядок спорудження (створення) пам'ятників і монументів".

Прем'єр-міністр України

ДЕРЖАВНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ З БУДІВНИЦТВА ТА АРХІТЕКТУРИ
МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ УКРАЇНИ

Н А К А З

30.11.2004 N 231/806

Зареєстровано в Міністерстві
юстиції України
15 грудня 2004 р.
за N 1588/10187

**Про затвердження Порядку спорудження (створення)
пам'ятників і монументів**

На виконання пункту 3 постанови Кабінету Міністрів України від 8 вересня 2004 року N 1181 "Деякі питання спорудження (створення) пам'ятників і монументів"

Н А К А З У Є М О:

1. Затвердити Порядок спорудження (створення) пам'ятників і монументів, що додається.

2. Цей Порядок довести до відома і керівництва в роботі Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, місцевих органів культури, містобудування та архітектури, підвідомчих науково-дослідних і проектних організацій.

3. Управлінню містобудівної політики Держбуду України (Економов А.О.) забезпечити подання цього наказу на державну реєстрацію до Міністерства юстиції України в порядку, встановленому чинним законодавством.

4. Контроль за виконанням цього наказу покласти на заступника Голови Держбуду України Казмірука Ю.Й. та заступника Міністра культури і мистецтв України Музиченка О.М.

Голова Державного комітету
України з будівництва та архітектури

В.І.Череп

Міністр культури і мистецтв України

Ю.П.Богуцький

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Держбуду України
та Мінкультури України
30.11.2004 N 231/806

Зареєстровано в Міністерстві
юстиції України
15 грудня 2004 р.
за N 1588/10187

ПОРЯДОК спорудження (створення) пам'ятників і монументів

Цей Порядок встановлює вимоги щодо підготовки та внесення пропозицій стосовно спорудження (створення) пам'ятників (монументів) державного і місцевого значення, їх проектування, виготовлення та встановлення.

Порядок є обов'язковим для виконання центральними та місцевими органами виконавчої влади, об'єднаннями громадян, підприємствами, установами, організаціями при вирішенні питань організації, фінансування, проектування, виготовлення та встановлення пам'ятників (монументів).

1. Підготовка та внесення пропозицій щодо спорудження (створення) пам'ятників (монументів) державного значення

1.1. Рішення про спорудження (створення) пам'ятників та монументів державного значення приймаються розпорядчими актами Кабінету Міністрів України.

1.2. Пропозиції щодо спорудження (створення) пам'ятників (монументів) державного значення (далі - пропозиції) подаються Кабінету Міністрів України Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями не пізніше ніж за півтора роки до запланованої дати їх встановлення.

Пропозиції подаються разом з проектом відповідного рішення Кабінету Міністрів України, підготовленого відповідно до вимог Тимчасового регламенту Кабінету Міністрів України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 05.06.2000 N 915.

1.3. У пропозиціях обґрунтовується доцільність увічнення тих чи інших знаменних подій в історії України та світу, видатних осіб, враховуючи їх суспільно-політичне, культурне або історичне значення.

1.4. Клопотання про спорудження (створення) пам'ятників (монументів) державного значення порушуються перед органами виконавчої влади підприємствами, установами, організаціями та об'єднаннями громадян.

1.5. До клопотань щодо спорудження (створення) пам'ятників (монументів) державного значення додаються такі документи:

обґрунтування спорудження у даному регіоні, населеному пункті;

історична довідка Національної академії наук України щодо світового або національного значення події або особи, запропонованих до увічнення, за зверненнями відповідних підприємств, установ, організацій та об'єднань громадян;

погодження з органом місцевого самоврядування питання спорудження (створення) пам'ятника (монумента), місця його встановлення з урахуванням генерального плану населеного пункту, іншої містобудівної документації, планування та забудови, що історично склались;

фінансово-економічне обґрунтування вартості спорудження (створення) пам'ятника (монумента);

зазначення джерел фінансування.

2. Підготовка та внесення пропозицій щодо спорудження (створення) пам'ятників (монументів) місцевого значення

2.1. Рішення про спорудження (створення) пам'ятників (монументів) місцевого значення приймаються місцевими органами виконавчої влади або органами місцевого самоврядування.

2.2. Клопотання про спорудження (створення) пам'ятників (монументів) місцевого значення порушуються перед місцевими органами виконавчої влади підприємствами, установами, організаціями та об'єднаннями громадян.

2.3. До клопотання щодо спорудження (створення) пам'ятників (монументів) місцевого значення додаються такі документи:

обґрунтування доцільності спорудження (створення) пам'ятника (монумента) у даному регіоні, населеному пункті з відповідними висновками Міністерства культури Автономної Республіки Крим, управлінь культури обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій;

погодження з органом місцевого самоврядування місця встановлення з урахуванням генерального плану населеного пункту, іншої містобудівної документації, планування та забудови, що історично склались;

фінансово-економічне обґрунтування вартості спорудження (створення);

зазначення відповідних джерел фінансування.

3. Організація проектування, виготовлення та встановлення пам'ятників і монументів державного та місцевого значення

3.1. Після прийняття рішення Кабінетом Міністрів України про спорудження (створення) пам'ятника (монумента) державного значення Міністерство культури і мистецтв України проводить конкурс на кращу проектну пропозицію пам'ятника (монумента) у порядку, визначеному постановою Кабінету Міністрів України від 25.11.99 N 2137 "Про затвердження Порядку проведення архітектурних та містобудівних конкурсів", та забезпечує створення ескізного проекту за рахунок коштів, що передбачаються Мінкультури України у Державному бюджеті України на відповідний рік за бюджетною програмою.

3.2. Ескізні проекти пам'ятників (монументів) державного значення разом з протоколом попереднього розгляду на засіданнях містобудівної ради при Міністерстві архітектури і будівельної політики Автономної Республіки

Крим, управліннях містобудування та архітектури обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій подаються на розгляд художньо-експертної ради з монументальної скульптури Міністерства культури і мистецтв України, а у разі наявності у складі пам'ятників (монументів) архітектурних об'єктів - на розгляд архітектурно-містобудівної ради Держбуду України.

3.3. Ескізні проекти пам'ятників (монументів) державного значення, рекомендовані художньо-експертною радою з монументальної скульптури Міністерства культури і мистецтв України, затверджуються наказом Мінкультури України і разом з протоколом художньо-експертної ради передаються замовнику.

3.4. Після прийняття місцевими органами виконавчої влади рішення про спорудження (створення) пам'ятників і монументів місцевого значення Міністерство культури Автономної Республіки Крим, управління культури обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій проводять конкурс на кращу проектну пропозицію щодо пам'ятника (монумента) у порядку, визначеному постановою Кабінету Міністрів України від 25.11.99 N 2137 "Про затвердження Порядку проведення архітектурних та містобудівних конкурсів", та забезпечують створення ескізного проекту за рахунок коштів місцевих бюджетів.

3.5. Проекти пам'ятників (монументів) місцевого значення погоджуються на спільних засіданнях архітектурно-містобудівних рад при управліннях містобудування та архітектури (для міст обласного значення), Міністерстві архітектури та будівельної політики Автономної Республіки Крим, управліннях містобудування та архітектури обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій та художніх рад при Міністерстві культури Автономної Республіки Крим, управліннях культури обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій із залученням до розгляду обласних організацій Національної спілки художників України та Національної спілки архітекторів України (за згодою).

3.6. Склад ескізного проекту пам'ятника (монумента):
генплан М 1:500 (1:200; 1:100);
план споруди М 1:100 (1:200; 1:50; 1:20);
фасади М 1:100 (1:200; 1:50; 1:20);
розрізи М 1:100 (1:200; 1:50; 1:20);
планувальний макет М 1:500 (1:200; 1:100; 1:50);
макет пам'ятника М 1:10 (1:20; 1:5);
метрова модель скульптури у гіпсі;
перспектива (масштаб довільний);
пояснювальна записка з визначенням орієнтовної вартості пам'ятника (монумента).

3.7. Відповідно до обраного на конкурсній основі та рекомендованого містобудівною та художньо-експертною радою ескізного проекту пам'ятника (монумента) замовник доручає виконання окремих видів проектних і

будівельних робіт особам, які мають відповідну ліцензію (кваліфікаційний сертифікат).

3.8. Архітектурно-планувальне завдання на спорудження пам'ятника (монумента) та перелік необхідних технічних умов визначається з урахуванням специфіки спорудження та експлуатації пам'ятника (монумента).

3.9. Розроблення проектної документації на спорудження пам'ятників (монументів) та визначення вартості проектних і будівельно-монтажних робіт проводиться згідно з державними будівельними нормами.

3.10. З урахуванням протокольних рішень засідань відповідних містобудівних та художньо-експертних рад генеральний проектувальник за участю замовника забезпечує погодження проектної документації, проведення комплексної державної експертизи і затвердження її в установленому порядку.

3.11. Проектна документація на спорудження (створення) пам'ятника (монумента) розробляється у дві стадії:

- 1) проект;
- 2) робоча документація.

3.12. Рішення про затвердження проектної документації на спорудження (створення) пам'ятників (монументів) за рахунок коштів державного або місцевого бюджетів приймаються відповідно до Порядку затвердження інвестиційних програм і проектів будівництва та проведення їх комплексної державної експертизи, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 11.04.2002 N 483.

3.13. Дозвіл на виконання будівельних робіт надається відповідно до законодавства та Положення про порядок надання дозволу на виконання будівельних робіт, затвердженого наказом Держбуду України від 05.12.2000 N 273, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 25.12.2000 за N 945/5166.

3.14. Авторський та технічний нагляд за спорудженням (створенням) пам'ятників (монументів) здійснюється відповідно до законодавства.

3.15. Прийняття споруджених пам'ятників (монументів) в експлуатацію здійснюється згідно з вимогами законодавства та державних будівельних норм.

Начальник Управління
містобудівної політики
Держбуду України

А. О. Економов

Начальник Управління з питань
мистецтв Мінікультури України

А. В. Галиновський

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення _____ сесії
районної ради _____ скликання
„__” _____ 201__ №__

ПОЛОЖЕННЯ

**про порядок встановлення меморіальних дощок на об'єктах,
що належать до спільної власності територіальних громад
сіл, селища, міст В***ого району**

I. Загальні положення

1.1. Меморіальні дошки є архітектурно-скульптурними творами малої форми, які встановлюються на фасадах будівель з метою вшанування пам'яті видатних історичних подій і осіб.

Суть події або заслуги особи відображається в художньо виконаному на меморіальній дошці лаконічному тексті-написі. У композицію меморіальної дошки може бути включене скульптурне портретне зображення і елементи тематичного декору.

Меморіальні дошки виготовляються з довговічних матеріалів (природний камінь або метал).

1.2. Це Положення визначає:

- критерії, що є підставами для ухвалення рішень про вшанування пам'яті видатних подій в історії В***ого району, а також видатних людей, які зробили вагомий особистий внесок у розвиток району, а також життя і діяльність яких тісно пов'язані з історією району, шляхом встановлення меморіальних дощок;
- порядок розгляду клопотань і ухвалення рішень щодо встановлення меморіальних дощок;
- правила встановлення і збереження меморіальних дощок і знаків;
- порядок обліку меморіальних дощок і знаків та відповідальність за їх стан.

II. Підстави для прийняття рішень про вшанування пам'яті шляхом встановлення меморіальних дощок

2.1. При прийнятті рішення про вшанування пам'яті видатних діячів і подій шляхом встановлення меморіальних дощок беруться до уваги:

- значущість події в історії В***ого району;
- наявність офіційно визнаних досягнень особи в державній, громадській, політичній, військовій, виробничій і господарській діяльності, в науці, техніці, літературі, мистецтві, культурі і спорті;

- підтвердження історико-архівними і нагородними документами заслуг особи перед районом і Україною в певній сфері;
- довготривале постійне проживання і робота в В***ому районі.

III. Порядок розгляду клопотань та ухвалення рішень про встановлення меморіальних дощок

3.1. Питання вшанування пам'яті шляхом встановлення меморіальних дощок на об'єктах, що належать до спільної власності територіальних громад сіл, селища, міст В***ого району розглядає постійна комісія районної ради з питань спільної власності та регуляторної політики.

3.2. До роботи Комісії при необхідності залучаються керуючий справами районної ради, начальник відділу організаційно-правової роботи виконавчого апарату районної ради, начальник відділу освіти В***ої районної державної адміністрації, начальник відділу культури і туризму В***ої районної державної адміністрації, начальник сектору містобудування та архітектури В***ої районної державної адміністрації.

На засіданнях Комісії можуть бути присутніми представники громадськості, засобів масової інформації, депутати місцевих рад, фахівці.

Засідання Комісії проводяться по мірі надходження заяв. Засідання комісії вважається правочинним, якщо на ньому присутні не менше половини членів комісії. Засідання комісії протоколюється.

3.3. Клопотання про встановлення дощок можуть надходити від підприємств і організацій всіх форм власності та підпорядкування, громадських організацій, юридичних і фізичних осіб, на ім'я голови районної ради.

- 3.4. Перелік документів, що подаються на розгляд Комісії районної ради:
- клопотання організації або фізичної особи;
 - історична або біографічна довідка (щодо подій та осіб, пов'язаних з життям В***ого району);
 - копії архівних, нагородних документів, що підтверджують достовірність і значущість події або заслуги особи, пам'ять про яку увічнюється;
 - ескіз меморіальної дошки (текстовий або з барельєфом) з зазначенням орієнтовного місця розміщення та розмірів дошки, погоджений з сектором містобудування та архітектури В***ої районної державної адміністрації;
 - лист-згода балансоутримувача будівлі, на якій має бути розміщено меморіальну дошку;
 - письмове зобов'язання організації або фізичної особи, яка порушує клопотання про фінансування робіт з виготовлення, встановлення, технічного забезпечення урочистого відкриття меморіальної дошки та збереження в належному естетичному стані.

IV. Правила встановлення меморіальних дощок

4.1. Меморіальні дошки встановлюються не раніше ніж через 1 рік після історичної події або смерті особи, пам'ять про яку увічнюється.

4.2. На згадку про видатну особу в межах В***ого району може бути встановлено, як правило, тільки одну меморіальну дошку.

4.3. Написи на меморіальних дошках подаються в простій, стислій формі без скорочень.

4.4. Дозволом на встановлення меморіальної дошки є відповідне рішення В***ої районної ради Н***ської області, яке готується на підставі висновків і рекомендацій постійної комісії районної ради з питань спільної власності та регуляторної політики.

V. Порядок збереження меморіальних дощок

5.1. Після встановлення меморіальна дошка є невід'ємним художньо-архітектурним елементом будівлі.

5.2. Організації, на балансі яких знаходяться меморіальні дошки, забезпечують їх збереження в належному естетичному вигляді за рахунок власних коштів.

VI. Реєстр меморіальних дощок

6.1. Реєстр меморіальних дощок складається згідно з чинним законодавством та має містити:

- копію рішення районної ради про надання дозволу на встановлення меморіальної дошки;
- копію затвердженого ескізу меморіальної дошки;
- фото меморіальної дошки;
- відомості про автора, розміри та матеріал меморіальної дошки;
- відомості про балансоутримувача меморіальної дошки.

6.2. Відділ організаційно-правової роботи виконавчого апарату районної ради проводить інвентаризацію меморіальних дощок не рідше одного разу на 5 років.

ВІДДІЛ МЕМОРІАЛЬНОЇ РОБОТИ
ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ У СПРАВАХ ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ
ТА УЧАСНИКІВ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ

Київ, пров. Музейний, 12
+38 (044) 281-08-46
memory@dsvv.gov.ua
www.dsvv.gov.ua

Методичний посібник розроблений в ході підготовки та проведення Державною службою України у справах ветеранів війни та учасників антитерористичної операції 2 жовтня 2018 року науково-практичної конференції, присвяченої розвитку ветеранського руху в регіонах України.